

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
T.a.v. [REDACTED]
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Gasunie Transport Services B.V.
Postbus 181
9700 AD Groningen
Concourslaan 17
T (050) 521 22 50
E info@gastransport.nl
Handelsregister Groningen 02084889
www.gasunietransportservices.com

Datum 15 april 2024
Doorkiesnummer +31 50 521 22 50
Ons kenmerk MR 24.0046
Uw kenmerk
Onderwerp
Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten

Geachte [REDACTED]

Op 31 januari 2024 heeft GTS advies uitgebracht over de benodigde capaciteit en volume voor het borgen van leveringszekerheid¹, hierna "januari advies". Dit advies is tot stand gekomen in een tijd waarin de gasmarkt te maken heeft met ingrijpende veranderingen, zoals de beoogde sluiting van het Groningenveld, het wegvallen van Russisch aanbod en een sterk verhoogde import van LNG.

Een belangrijke conclusie op basis van ons advies is dat, in een situatie zonder uitzonderlijk lage temperaturen en zonder uitval van infrastructuur, de gasmarkt in balans is zowel voor volume als capaciteit. Leveringszekerheid van aardgas is in dergelijke gevallen niet in het geding.

In het gasjaar, volgend op een gasjaar met een kouder dan gemiddelde winter, is er echter een potentieel volumeprobleem. Dit is het gevolg van onvoldoende capaciteit en volume om gasopslagen na een kouder dan gemiddelde winter voldoende te kunnen vullen. Tevens is er een capaciteitstekort wanneer op een uitzonderlijk koude dag een deel van de infrastructuur niet beschikbaar is.

In reactie op het "Verzoek nadere informatie omtrent ontwikkeling tekorten"², waarbij EZK vragen stelt over de bovengenoemde tekorten, geeft GTS in het onderstaande een nadere toelichting. De aanvullende informatie is gebaseerd op dezelfde uitgangspunten als die zijn gehanteerd bij het januari advies. GTS evalueert daarbij periodiek alle gehanteerde uitgangspunten en aannames.

Volumetekort

Om leveringszekerheid te borgen is voldoende aanbod op het juiste moment een eis. Voor een goed werkende gasmarkt pleit GTS voor een bepaalde mate van overaanbod, zodat handelaren en afnemers keuze hebben uit verschillende aanbieders.

Het januari advies concludeert dat, na een kouder dan gemiddelde winter, onvoldoende capaciteit en volume aanwezig is om de seizoensbergingen weer tot tenminste 90% te vullen.

¹ "Benodigde capaciteit en volume voor borging van de leveringszekerheid voor gasjaar 2024/25", kenmerk EA 24.0052

² Email EZK aan GTS, donderdag 4 april 2024 13:59

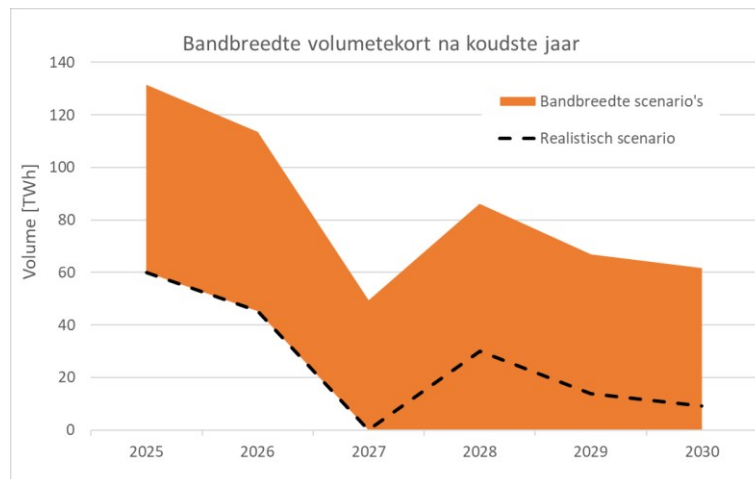
Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 15 april 2024

Ons kenmerk: MR 24.0046

Onderwerp: Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten

Uitgangspunten voor verschillende scenario's zijn in het januari advies gedefinieerd. Op basis van deze scenario's ontstaat een spreiding in de omvang van het potentiële volumetekort, zoals in de volgende figuur⁴ is weergegeven.



Figuur 1: Bandbreedte rondom het volumetekort na het koudste jaar, op basis van uitgangspunten en scenario's die in het januari advies en de GTS visie over leveringszekerheid van aardgas zijn gehanteerd.

Conform de conclusie uit het januari advies kan, na de koudste winter en in een realistisch scenario, een potentieel volumetekort ontstaan van ca. 60 TWh in gasjaar 2024/25 (range 60-130 TWh). Dit volumetekort manifesteert zich in een (te) lage vulgraad van de seizoensopslagen aan het eind van dat gasjaar.

Als gevolg van een geleidelijke afname in de gasvraag en ingebruikname van de 4 tank bij Gate per 1 oktober 2026, komt in het realistisch scenario, de markt in balans in 2027.

Omdat de vergunning voor de Eems Energy Terminal (EET) afloopt per 1 oktober 2027, valt dan aanbod met de omvang van ca. 78 TWh per jaar weg en ontstaat er opnieuw een potentieel volumetekort na de koudste winter. Dit tekort neemt in de tijd af, met in gasjaar 2029/30 een potentieel tekort van ca. 10 TWh voor een realistisch scenario (range 0-60 TWh).

Gegeven de huidige uitgangspunten en aannames, acht GTS het zeer waarschijnlijk dat vrij snel na 2030 het volumetekort bij alle drie beschouwde scenario's verdwenen kan zijn.

Er is een structurele maatregel nodig om het volumetekort vanaf 1 oktober 2027 op te lossen, dat wil zeggen een maatregel die 12 maanden per jaar beschikbaar is. Voor een volume van max. ca. 80 TWh is een additionele capaciteit vereist met een omvang van ca. 10 GW. Een doeltreffende maatregel kan zijn om de vergunning voor EET vanaf 1 oktober 2027 met enkele jaren te verlengen. Dan is het potentiële volumetekort met de huidige inzichten per 1 oktober 2027 verdwenen.

³ In ons januari advies werd uitgegaan van een realistisch scenario, een pessimistisch scenario, waarbij is uitgegaan van 70% van de huidige Nederlandse LNG capaciteit, en een optimistisch scenario waarbij er wordt uitgegaan van een daling van de Duitse export per 2026/27 tot 2/3 van het volume en capaciteit zoals in het realistische scenario zit. In alle scenario's wordt rekening gehouden met de expansie van Gate in 2026/27 en het wegvallen van EET per 1 oktober 2027 en een RNB gasvraag van 90% t.o.v. KEV 2022.

⁴ Figuur is gebaseerd op 100% vulling per 1 november voor alle getoonde jaren, i.e. dus inclusief het aanleggen van een noodvoorraad. Zie ook onze visie op pagina 43.

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 15 april 2024

Ons kenmerk: MR 24.0046

Onderwerp: Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten

Daarnaast zijn er initiatieven van andere partijen die mogelijk leiden tot aanvullende importcapaciteit voor LNG. Zoals eerder aangegeven is een eventueel overaanbod goed voor diversificatie, arbitrage en prijsvorming. Een combinatie van meerdere oplossingen kan dus ook aantrekkelijk zijn.

De spreiding die zichtbaar is in het berekend volumetekort, is het resultaat van de verschillende scenario's m.b.t. de ontwikkeling in het aanbod en de doorvoer van gas naar buurlanden, identiek aan de uitgangspunten bij het januari advies. Om het effect van deze scenario's te vertalen naar de Nederlandse balans van vraag- en aanbod, is een NW-Europese beschouwing cruciaal.

Zo heeft een lagere doorvoer via Nederland naar een ander land alleen een gunstig effect op de Nederlandse balans wanneer dit het gevolg is van extra aanbod of een lagere vraag in de ontvangende buurlanden. Het verleggen van bestaand aanbod tussen de landen, bijvoorbeeld in de vorm van LNG, heeft wel effect op doorvoerstromen, maar draagt niet bij aan een ruimer aanbod.

Als voorbeeld: de doorvoer van Nederland naar Duitsland is momenteel historisch hoog. Dit als compensatie voor het volledig weggefallen Russische aanbod. Om meer importmogelijkheden te hebben, bouwt Duitsland momenteel zes LNG-importterminals. Hiervan zijn drie terminals al operationeel (ca. 75 TWh), de andere drie volgen in 2024. Voor Nederland betekent dit pas een verruiming van het gasaanbod wanneer er tevens additioneel LNG-volume beschikbaar is voor de Duitse terminals. De beschikbaarheid van additioneel LNG op de wereldmarkt wordt echter pas verwacht in 2026. Pas dan zullen nieuwe LNG-terminals gaan bijdragen aan de beschikbaarheid van extra aanbod. De mate waarin dit extra LNG-volume in 2026 bijdraagt aan voldoende en betaalbaar aanbod, hangt onder meer af van de economische ontwikkeling in Azië. Circa twee derde van al het LNG gaat momenteel naar de Aziatische markt, waarbij Europa met circa 25% een bescheiden speler is.

Daarnaast geldt voor de Duitse terminals dat de capaciteit van de aansluiting op het Duitse hoofdtransportnetwerk een bottleneck vormt. Uitbreiding van de aansluitcapaciteit vindt plaats in de periode 2024 t/m 2026, pas daarna is de volledige terminalcapaciteit inzetbaar. Tevens mag de doorvoer van H-gas van Duitsland naar haar buurlanden niet significant hoger worden. Na het aflopen van de termijn van het Russische doorvoercontract door de Oekraïne, eind 2024, is dit niet vanzelfsprekend.

Op basis van het bovenstaande gaat GTS in haar optimistische scenario uit van een daling van de export naar Duitsland vanaf het gasjaar 2026/27. Hierbij gaan we er in dat scenario tevens vanuit dat de aanvoer van LNG naar Nederland op het huidige niveau blijft, en dat er dus meer H-gas beschikbaar is voor de Nederlandse markt.

Capaciteitstekort

Het capaciteitstekort is uitgebreid toegelicht in het januari advies. Dit gaat uit van de combinatie van een uitzonderlijke koude dag (-14°C effectieve etmaal temperatuur) waarbij een capaciteit conform de grootste bron niet aanwezig is⁵. Voor Nederland is dit momenteel de capaciteit van gasopslag Norg. Het gaat dus om de Europese eis dat er voldoende capaciteit moet zijn indien zich een capaciteitsuitval voordoet met een omvang zoals die van Norg. Dit kan ook bestaan uit de uitval van twee of meer andere bronnen. In de EU-norm gaat men uit van uitval, waarbij geen rekening wordt gehouden met de kansmatigheid van deze twee gebeurtenissen, koude en uitval.

⁵ Conform Europese verordening 2017/1938 art. 5 lid 1

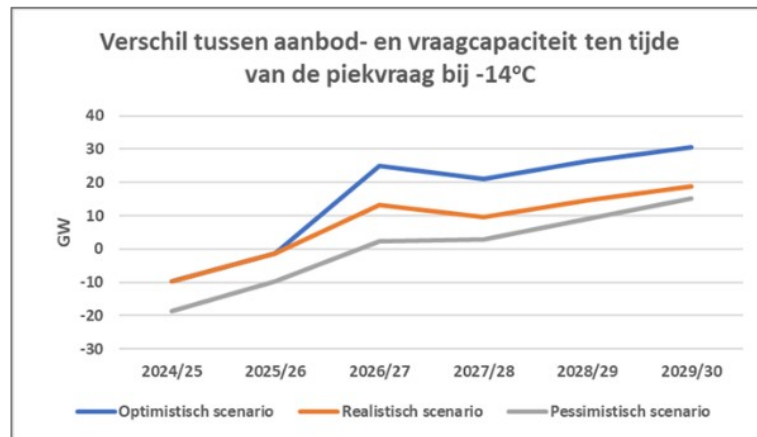
Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 15 april 2024

Ons kenmerk: MR 24.0046

Onderwerp: Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten

Wanneer deze situatie zich voordoet, levert dit een tekort met een omvang van 9,6 GW in gasjaar 2024/25 en 1,3 GW in gasjaar 2025/26. Onder de aanname dat de gehanteerde uitgangspunten voor latere jaren niet wijzigen en er geen belangrijke infrastructuur aan het systeem wordt onttrokken, is er in de jaren hierna geen capaciteitstekort meer. De ontwikkeling van dit capaciteitstekort is weergegeven in onderstaande figuur, die afkomstig is uit het januari advies.



Figuur 2: het verwachte verschil tussen de vraag- en aanbodcapaciteit voor de aankomende jaren, uitgaande van -14°C en onbeschikbaarheid van Norg (N-1). Hierin geven de negatieve getallen een tekort weer, de positieve getallen een overschot. De oranje lijn gaat uit van een realistisch GTS-scenario. De grijze lijn geeft het pessimistische scenario weer, waarbij uitgegaan wordt van 70% van de huidige Nederlandse LNG capaciteit, rekening houdend met de expansie van Gate in 2026/27 en het wegvallen van EET in 2027/28. De blauwe lijn geeft het optimistische scenario weer, waarbij er uitgegaan wordt van een daling van de Duitse export tot 2/3 van het volume en capaciteit zoals in het meest realistische scenario zit.

Het verloop van de gasvraag gedurende een dag toont een profiel met een ochtend- en een avondpiek, zie *Figuur 3*. Dit wordt met name veroorzaakt door de huishoudens, in de figuur aangegeven met G1A, die tijdens deze piekmomenten koken, douchen en het huis verwarmen. De hoogte en de duur van de piekvraag binnen de dag, kan per (koude) dag sterk verschillen. De onderbroken lijn (ca. 190 GW⁶) geeft het beschikbare aanbod aan. De figuur laat zien dat het door GTS gesignaleerde capaciteitstekort de grootste kans van optreden heeft in de ochtend- en avondpiek.

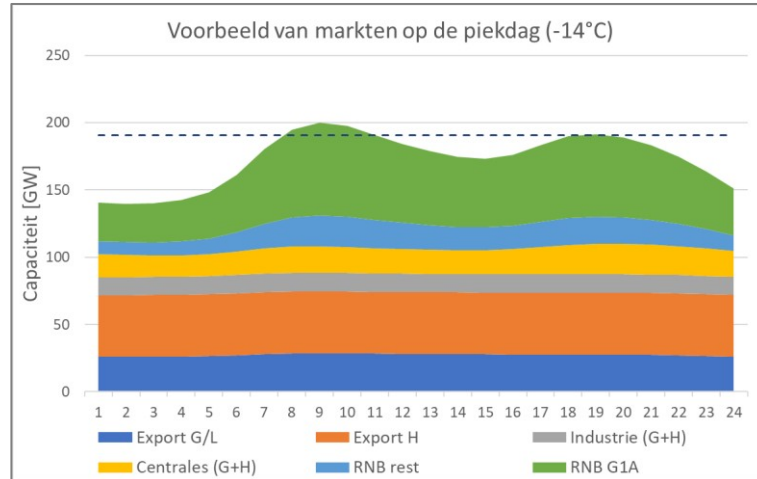
⁶ Hierbij wordt dus uitgegaan, conform Europese verordening 2017/1938 artikel 5 lid 1, van de uitval van een aanbodcapaciteit met de omvang van de aanbodcapaciteit van gasopslag Norg.

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 15 april 2024

Ons kenmerk: MR 24.0046

Onderwerp: Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten



Figuur 3: De verwachte gasvraag op uurbasis van de verschillende groepen gasverbruikers bij een effectieve etmaalgemiddelde temperatuur van -14°C. De onderbroken lijn geeft het beschikbare aanbod aan.

Een periode van opeenvolgende koude dagen zal aan de vraagkant per dag vergelijkbaar zijn aan bovenstaande figuur. Het is echter mogelijk dat de aanbodcapaciteit, weergegeven met de zwarte onderbroken lijn, daalt gedurende deze dagen vanwege het beperkte volume van een aantal capaciteitsmiddelen. De bekendste voorbeelden daarvan zijn onze peakshaver (max. ca. 25 miljoen m³, i.e. maximaal 30u uitzenden op maximale uitzendcapaciteit) en de cavernes (enkele honderden miljoenen m³). Hierbij geldt tevens dat de peakshaver in de winter niet kan worden bijgevuld. Voor cavernes kan dit wel, maar tijdens een koudegolf zijn die mogelijkheden natuurlijk sterk beperkt, omdat ze voortdurend gas moeten leveren.

Ook het moment waarop de koudste dag(en) optreedt, speelt een rol. In het begin van de winter zijn de gasopslagen nog vol, aan het eind van de winter zijn gasopslagen leger. Met een dalend werkvolume hebben de meeste seizoensopslagen ook een lagere aanbodcapaciteit. De zwarte stippellijn daalt dan, waardoor het capaciteitstekort groter kan zijn dan de berekende 10 GW. Dit geldt in het bijzonder voor Grijpskerk. De aanbodcapaciteit van Grijpskerk zakt indien al het G-gas is geproduceerd. Als de piekdag plaatsvindt nadat dit G-gas uit Grijpskerk is geproduceerd, wordt het tekort op de capaciteitsbalans groter en stijgt in gasjaar 2024/25 van ca. 10 GW naar ca. 27 GW.

GTS heeft aangegeven dat om het capaciteitstekort op te lossen, maatregelen aan de aanbodzijde voor de komende twee gasjaren niet haalbaar zijn. Een mogelijk capaciteitstekort dient daarom met maatregelen aan de vraagzijde opgelost te worden.

In geval van een acuut capaciteitstekort, dat wil zeggen onverwachte uitval in een situatie met hoge gasvraag, kan dit leiden tot drukdaling in (een deel van het-) transportsysteem. In deze situatie is het noodzakelijk dat niet-beschermde afnemers binnen enkele uren terugschakelen naar minimumflow. GTS betwijfelt of dit in de praktijk haalbaar is.

Gasunie Transport Services B.V.

Datum: 15 april 2024

Ons kenmerk: MR 24.0046

Onderwerp: Reactie op verzoek nadere info omtrent ontwikkeling tekorten

Wanneer een capaciteitstekort wordt verwacht, op basis van bekende onbeschikbaarheid en een verwachte lage temperatuur, zijn (beleids-)maatregelen denkbaar om te voorkomen dat het tekort zich manifesteert. Hierbij moet worden aangetekend dat maatregelen aan de vraagzijde in eerste instantie vrijwillig van aard zijn. Hierbij moet alleen gedacht worden aan reductie van binnenlands verbruik omdat het beperken van gasstromen naar het buitenland op basis van Europese regelgeving in principe ongeoorloofd is. Nederlandse industrie en gasgestookte elektriciteitscentrales verbruiken veel volume maar hebben een beperkte piekcapaciteit. Maatregelen die zijn gericht op het verlagen van het huishoudelijk verbruik, hebben het grootste effect.

Met vriendelijke groet,
GASUNIE TRANSPORT SERVICES B.V.

